

maalet om deres Stilling som Godseiere træde tilside, thi de havde den Gang en ganske anden Stilling, end de nu have. De havde den Gang ikke alene Ret til at fordrø Hørrighed og Lydighed af deres Undergivne. (S. A. Hansen: Det have de endnu.). Nei, ikke en Ret, som kan have den mindste Betydning, efter at Soværet er afløst. De vare dengang Skifteforvaltere og Overformyndere, de forenede i sig mangfoldige Stillinger, som den senere Lovgivning har taget fra dem, og der bliver saaledes ikke Andet tilbage end den Stilling, som man maa sige nærmest kan udtrykkes ved Ordet Godseier. — Hvad Erstatningen til Spinnen angaar, saa vil jeg kun sige, at min Underretning derom har jeg derfra, at det er sagt mig eller skrevet til mig, at Meningen var, at Spinnen skulde have Forældrenes Gaard, men sikkerlig nok ikke som Fæste, men som Forpagtning paa Aaremaal.

S. A. Hansen: Jeg glemte et Par Bemærkninger sidst da jeg havde Ordet, og jeg haaber, at, hvis jeg ligeover for den høitærede Minister skulde komme til at bruge et eller andet Udtryk, som kunde se slemt ud, han da vil tage det i den mildeste Forstand. Naar den ærede Minister siger, at der i hans Tid som Minister ikke har været sat Nogen under Eiltale, da vil jeg sige, at Grunden hertil kan være en af to. Grunden kan være den, at Godseierne nu ikke overtæde Fæstelovgivningen saa meget som tidligere, og dette kan igjen søges deri, at der ikke er saa stort et Kvantum Fæstegods nu som før. Grunden kan ligge deri, at man er lidt mere forsigtig — at der er Onsker tilstede, veed jeg nok —; men Grunden kan ogsaa ligge deri, at den Mand, der har Anklagemagten, i saadanne Tilfælde ser paa denne Lovgivning noget anderledes, end Bang i sin Tid saae paa den; og jeg antager, at er dette ikke den eneste Grund, saa er det en medvirkende Grund til, at den ærede Minister ikke har troet at finde Anledning til at anlægge Sag i noget Tilfælde. Som bekendt staar den ærede Ministers Betragtning af Landbosforholdene aldeles modsat den Betragtning, som Bang har vedkendt sig i sin Plan, som han forelagde Landboskommissionen, hvis Nedsættelse han i sin Tid bevirkede, og det er en Selvfølge, at Anklagemagtens Syn paa Lovgivningens Fordringer maa have en afgjørende Indflydelse paa, hvad man finder bør prøves ved Domstolene, og hvad man finder ikke bør prøves. Den ærede Minister mindebe om, at der var en Tid, hvor Godseierne eller Jorddrotterne ikke kunde finde nogen Fæster til deres Gaarde. Naar en saadan Bemærkning kommer frem, er det rigtigt at bringe i Erindring, at i sin Tid gav Lovgivningen Jorddrotterne Ret til at sende Fæsterne til Bremerholm i Sern i nogle Aar, naar de undflog sig for at overtage disse Fæstegaarde, tvinge dem til at ægte gamle Enker, som

saa paa Gaardene, og som de mente ikke at kunne faste paa Øren, og true dem med enten at blive Soldat eller at arbejde i Sern, naar de ikke vilde overtage den Fæstegaard, som Godseieren vilde tvinge dem til. Dette brugte man til en Tid. Dernæst er det jo os Alle vitterligt, at i de vanskelige Aar 1821 og 1822 gjorde Staten store Opoffrelser for mange af vore Jorddrotter for ved store Laan at sætte dem i Stand til at blive ved deres Besiddelser og ikke at forlade dem. Jeg tror, at dersom det ikke havde været Stillingen til deres Fæstegods, som havde været en gyldig Grund for Staten til at træde til og ved store Laan at sætte disse Jorddrotter i Stand til at blive ved deres Godser i vanskelige Pengetider, havde den ikke gjort det; ogsaa dette maa tages i Betragtning, at Staten den Gang gjorde ikke ubetydelige Offre for at sætte Jorddrotterne i Stand til at blive paa deres Godser. Naar nu Forholdet er omvendt, og Jorddrotterne blot have at sige, hvad de ville have, saa er Bondestanden nødt til at give dem det, om det end er nok saa Meget, saa skulde man huske paa — og navnlig skulde de, der staa i Spidsen for Statsstyrelsen, huske paa — at Godseierne ogsaa af Hensyn til, hvad der i trange Tider er gjort for dem, have en Opfordring til at hjælpe til, at vi kunne komme ud af dette Forhold. — Endelig skulde jeg ogsaa sige et Par Ord om den Ombytning af Jord, som der nu er Tale om. Det er ganske rigtigt, at Arealet og Boniteten osv. kunne forudsættes at blive det samme, og det maa man jo forudsætte (Indenrigsministeren: Og Bygninger og Besætning!) Ja, men det er ikke dette, hvorpaa det i nærværende Tilfælde kommer an. Det, som det i dette Tilfælde kommer an paa, er, at, hvis Bytningen ikke tillades, saa kan Baronen, Besidderen eller Jorddrotten ikke indbrage disse Lobber under sin Hovedgaard. Saalænge han har dem liggende i Væmmenæs, 1 Mil fra sine Hovedgaardslodder, kan han ikke trække dem op til sin Hovedgaard og lægge dem sammen med denne, og derfor er det jo, at han vil af med dem, for at kunne indbrage dem, der ligge ham nærmere, fra Bondestandens Brug. Naar Bytningen ikke tillades ham, saa faar Bondestanden fremdeles Brug baade af Væmmenæs og af Nyby, men tillades Bytningen, saa faar Bondestanden kun Brug af Væmmenæs, og saa faar Herremanden eller Jorddrotten Brugen af alle disse Ønder Hartkorn, der ligge ved Hovedgaarden; det er Forfæjlen. ... Den høitærede Minister gjør ham det umuligt at borttage denne Del af Bondejorden, naar han ikke vil give ham Bevilling, men giver han ham Bevilling, saa gjør han ham det muligt at tage Halvdelen af disse Lobber paa Hørsøng bort fra Bondestandens Brug; det er Pointet i Sagen, det er det Væsentlige og Vigtige i Sagen. Dersom der vedbliver at være lige saa meget Hartkorn og Fæstejord i Bonde-